

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

УДК 336.7:332.12(477)

Копилюк О. І.,

д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівська комерційна академія, м. Львів

Музичка О. М.,

к.е.н., доц. кафедри фінансово-економічної безпеки та банківського бізнесу, Львівська комерційна академія, м. Львів

Баїк М. Я.,

аспірант, Львівська комерційна академія, м. Львів

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті обґрунтовано необхідність залучення потенціалу банківської системи у формування фінансово-економічної безпеки регіонів України. Враховуючи мету дослідження, запропоновано авторське трактування змісту поняття “фінансова безпека регіону”, обґрунтовано методичний підхід до визначення безпеки регіону через міру регіоналізації розвитку банківської системи. Представлено підхід до застосування методу рейтингування у контексті обґрунтування рівня фінансової безпеки регіонів із виокремленням таких основних показників, як: сплачений статутний капітал на один діючий банк, регіональний розподіл банківських кредитів, співвідношення кредитів, наданих у інвестиційну та поточну діяльність, депозитні зобов'язання банків, регіональний розподіл депозитних та кредитних ставок. Подальші наукові дослідження повинні базуватися на розробці перспективних напрямів формування та реалізації регіональної політики розвитку банківської системи з урахуванням стану фінансово-економічної безпеки регіонів й обґрунтування інтегрального показника розвитку регіональних банківських систем як індикатора оцінювання рівня їх безпеки.*

Ключові слова: регіональна банківська система, фінансово-економічна безпека, ризики, загрози, міра регіоналізації, рейтингування.

Корулюк О. І.,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial and Economic Security and Banking Business, Lviv Academy of Commerce, Lviv

Muzychka O. M.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial and Economic Security and Banking Business, Lviv Academy of Commerce, Lviv

Bayik M. Y.,

Postgraduate, Lviv Academy of Commerce, Lviv

THE ROLE OF THE BANKING SYSTEM IN PROMOTING THE FINANCIAL SECURITY OF REGIONS IN UKRAINE

***Abstract.** The article substantiates the need to attract potential of the banking system in the formation of financial and economic security of Ukraine's regions. Considering the purpose of the study, the author proposed the interpretation of the meaning of concept “financial security of the region” and grounded the methodical approach to determining the security of the region through the degree of regionalization of the banking system development. The article submitted the approach to the use of rating method in the context of substantiation of degree of the financial security of regions through distinguishing the following key indicators, such as; paid share capital per bank, regional distribution of bank loans, the ratio of loans to investment and current activity, deposit liabilities of banks, regional distribution of deposit and lending rates. Further research should be based*

on the development of promising areas of development and implementation of regional policy of the banking system taking into account the state of financial and economic security of regions and justification of integral index of regional banking systems as an indicator of evaluation of their security level.

Keywords: regional banking, financial and economic security, risks, threats, degree of regionalization, rating.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується високим динамізмом та необхідністю реформування місцевого самоврядування й адміністративно-територіального устрою з впровадженням новітніх підходів до управління регіональним розвитком, його фінансовим забезпеченням на основі розширення міжнародного, міжрегіонального й транскордонного співробітництва з урахуванням існуючих ризиків та загроз на глобальному, національному й локальному рівнях. Формування і реалізація державної регіональної політики з урахуванням секторальної, територіальної та управлінської складових неможливі без ефективно функціонуючої банківської системи на загальнодержавному й регіональному рівнях, яка б забезпечувала інвестиційні, кредитні й споживчі потреби регіонів з урахуванням природних, демографічних, інноваційних та інших особливостей і необхідності формування систем забезпечення фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти функціонування регіонів України та забезпечення їх фінансової безпеки висвітлені у працях таких науковців, як: Барановський О. І., Васильців Т. Г., Долішній М. І., Домбровський В. С., Єпіфанов А. О., Медвідь М. М., Пластун О. Л. та ін. Поряд з тим, незважаючи на вагомий науковий доробок, відкритими залишаються питання дослідження особливостей розвитку регіональної банківської системи в контексті її ролі й значення у забезпеченні фінансової безпеки територіальних утворень.

Постановка завдання. Враховуючи той факт, що регіональна банківська система України характеризується численними міжтериторіальними, функціональними та цільовими диспропорціями, децентралізація державної влади має значною мірою стосуватись і сфери фінансово-кредитних відносин з позицій забезпечення сталого й безпечного регіонального розвитку. Це зумовлює постановку мети статті – обґрунтування ролі й значення банківської системи у формуванні фінансової безпеки регіонів з урахуванням існуючих деструктивних явищ, ризиків і загроз та впливу чинників мега-, макро-, мікро- й мезосередовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення відсутній єдиний підхід до визначення безпеки регіону, її місця та ролі у структурній моделі національної безпеки держави.

Під економічною безпекою територіального утворення розуміється сукупність умов і чинників, що характеризують поточний стан економіки, стабільність, стійкість і поступальність її розвитку, ступінь

її самостійності у процесах інтеграції економікою країни, що виражається у:

1) можливості проводити власну економічну політику в межах країни;

2) здатності реагувати на різкі геополітичні зміни і здійснювати (або принаймні почати здійснення) значні економічні заходи (не очікуючи допомоги від країни) за невідкладними ситуаціями на території, пов'язаними з локальними економічними лихами чи економічними прорахунками (помилками) на державному рівні;

3) можливості на договірній основі допомагати суміжним областям і регіонам, незбалансована економічна ситуація в яких може негативно позначитися на економічних інтересах території; стабільно підтримувати відповідність чинних на території економічних нормативів загальноприйнятим у світовій практиці (чи директивно затвердженим для території на конкретний період часу), що дозволило б зберегти (чи відновити) належний рівень життя населення [9, с. 29].

Найчастіше фінансова безпека регіону трактується як:

1) фінансова самостійність (автономія), яка наперед проявляється у здійсненні контролю над ресурсами регіону і визначається можливостями найбільш повно використовувати конкурентні переваги регіону;

2) стабільність регіональної економіки, яка передбачає надійність усіх елементів системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування впливу дестабілізаційних чинників;

3) здатність до розвитку і прогресу, тобто самостійної реалізації й захисту регіональних економічних інтересів, здійснення модернізації виробництва, ефективної інвестиційної та інноваційної політики, розвитку інтелектуального і трудового потенціалу регіону [3, 5, 11].

Розуміють під фінансовою безпекою регіону також стан його економічного розвитку, що характеризується необхідними фінансовими ресурсами для задоволення потреб населення регіону, виконання своїх функціональних зобов'язань усіма ланками фінансової системи стосовно захисту його фінансових інтересів, запобігання фінансовим загрозам та небезпекам, подолання фінансової кризи та забезпечення ефективного функціонування економіки регіону загалом [4, 7, 8].

На нашу думку, фінансова безпека регіону як структурна компонента економічної та національної безпеки держави повинна бути спрямована на забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів для стійкого розвитку всіх територіальних адміністративних одиниць й стабільності регіональної економіки, створення адекватних систем захисту

від існуючих загроз, небезпек та дестабілізуючих чинників із урахуванням грошово-кредитної, податкової, митної, валютної та інвестиційної складових.

Регіональна банківська система, яка забезпечує необхідними фінансовими ресурсами економічну, соціотрудову, інноваційну, інвестиційну, адміністративно-управлінську, науково-технічну регіональні суспільні системи, є найважливішою ланкою фінансової системи регіону і характеризується такими ознаками, як ієрархічність, однорідність функцій, територіальна розташованість, наявність адміністративних меж та є основним фінансовим посередником у кругообороті грошових потоків і визначальним чинником гарантування фінансової безпеки регіону.

На думку таких учених, як А. О. Спіфанов, О. Л. Пластун та В. С. Домбровський, фінансова безпека банків визначально впливає на стан фінансової й національної безпеки держави, є її важливою складовою та характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз й здатністю до генерування достатнього обсягу фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку [10, с. 151].

Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері визначає основні ризики й загрози, які характеризують функціонування банківської системи у кризових умовах, а саме: поступове накопичення дисбалансів внаслідок орієнтації банків на швидке отримання прибутків та збільшення частки такого сектору на ринку капіталу без проведення адекватної оцінки ризиків, що збільшило частку споживчих кредитів у балансах банків, а також залежність банківського сектору від зовнішніх джерел запозичень, що у перспективі може призвести до повторного розвитку кризових явищ в економіці, зокрема в банківському секторі [2].

Розуміючи роль банківської системи для розвитку країни загалом та її регіонів зокрема, важливо усвідомити, що її регулювання за підходом регіоналізації у жодному разі не повинно допускати стихійних, непідконтрольних процесів, які б могли хоч найменше становити загрозу національній безпеці. Тут важливо розуміти, що соборність і територіальна недоторканність України, як писав М. Долішній, – фундаментальні засади в проведенні регіональної соціально-економічної політики. Її реалізація має особливо важливе значення в умовах ейфорії регіоналізації, яка нерідко виправдовує самоізоляцію регіонів [6, с. 13-14].

Постає питання, яким чином розвивати регіональні банківські системи, не порушуючи при цьому цілісності банківської системи країни як складової фінансово-кредитної системи і як важливого імператива національної (фінансової) безпеки. Вирішення такого питання можна здійснити шляхом обґрунтування міри регіоналізації розвитку банківської системи країни, яка буде проявлятися при:

- 1) реалізації політики розвитку банківської системи країни;
- 2) функціонуванні банківських установ, інших суб'єктів ринку банківських послуг зі співвіднесен-

ням участі в економіці регіону транснаціонального, національного і регіонального банківських капіталів.

Перший напрям прояву міри регіоналізації розвитку банківської системи передбачає чіткий субординаційний розподіл повноважень профільних центральних та місцевих органів державної влади. У першу чергу це співвіднесення функцій НБУ і його територіальних підрозділів, а також взаємодії з іншими профільними структурами, які здійснюють свою діяльність в економічній і фінансовій сферах. Мова йде про, для прикладу, координацію функціональних зобов'язань Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, департаментів й управлінь фінансів й економічного розвитку обласних державних адміністрацій, постійно діючих депутатських комісій профільного спрямування – при Верховній Раді України та при радах народних депутатів обласних рад і т.д.

Другий напрям, що відображає міру регіоналізації розвитку банківської системи країни, проявляється через діяльність банківських установ залежно від приналежності їх капіталу в різних просторових вимірностях. У випадку достатніх конкурентних позицій на регіональному ринку банківських послуг так званих регіональних банків і розвиненого конкурентного середовища з пропозицією якісних банківських послуг, задоволенням споживчих та інших потреб населення, можна говорити про ефективність регіональної політики розвитку банківської системи країни. Тобто другий прояв міри регіоналізації впливає з першого – підходів регуляторних впливів із розподілом функціональних повноважень профільних державних структур на різних інституційних рівнях.

Отже, констатація міри регіоналізації банківської системи як критерію фінансової безпеки на регіональному рівні дозволить чітко регламентувати повноваження центральних та місцевих органів державної влади у реалізації регіональної економічної політики й функціонуванні регіональної банківської системи як основного посередника у русі грошових потоків між усіма ланками регіональної суспільної системи.

Систематизація методів дослідження фінансової безпеки регіонів у контексті розвитку їх банківських систем дозволила конкретизувати методи її дослідження в межах системного підходу з виділенням загальнонаукових та конкретно наукових і виокремити незначну кількість наукових досліджень таких конкретно наукових методів, як рейтингування, моніторинг, кластеризація, прогнозування, токсоування, економіко-математичних і статистичних та ін.

Визначення рейтингів є одним із перспективних методів дослідження фінансової безпеки регіонів, який дозволяє визначити концентрацію регіональних банків та регіони-лідери, які є найбільш привабливими для залучення потенціалу банківської системи в їх розвиток (табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнений рейтинг ефективності регіонів України для здійснення банківської діяльності (2013 р.)*

№ з/п	Область (регіон)	Рейтинг 1 Сплатений статутний капітал на 1 діючий банк		Рейтинг 2 Регіональний роз- поділ банківських кредитів		Рейтинг 3 Співвідношення кредитів, наданих у інвестиційну та поточну діяльність		Рейтинг 4 Депозити зобов'язання банків		Рейтинг 5 Регіональний розподіл депозитних ставок		Рейтинг 6 Регіональний розподіл кредитних ставок		Сума балів
		сума, млн. грн.	оцінка в балах	сума, млн. грн.	оцінка в балах	значення показника	оцінка в балах	сума, млн. грн.	оцінка в балах	середньо- зважена ставка	оцінка в балах	середньо- зважена ставка	оцінка в балах	
1	Київська та м. Київ	1044,5	25	479599	25	0,35	22	274296	25	6,9	25	15,1	24	146
2	Львівська	647,4	22	15497	19	0,48	24	24723	20	8,9	20	17,4	22	127
3	Одеська	310,1	19	42803	22	0,39	23	31352	22	10,9	8	17,8	20	114
4	Харківська	975,7	24	30080	21	0,18	11	30648	21	9,4	16	18,6	16	109
5	Дніпропетровська	847,4	23	158911	24	0,16	8	59979	23	11,9	5	13,9	25	108
6	Автономна Республіка Крим та м. Севастополь	62,4	12	16460	20	0,20	15	22642	19	7,8	24	19,1	14	104
7	Донецька	428,4	21	54141	23	0,20	14	61814	24	10,2	9	19,2	12	103
8	Волинська	415,2	20	6180	13	0,29	18	6125	4	8,5	22	19,2	13	90
9	Полтавська	84,1	13	7343	15	0,12	2	15856	17	8,7	21	17,6	21	89
10	Запорізька	238,2	18	13896	18	0,13	3	19055	18	12,1	4	18,4	17	78
11	Івано-Франківська	149,0	17	4963	7	0,78	25	7478	10	11,4	7	19,4	10	76
12	Луганська	54,4	11	7924	16	0,19	12	15777	16	14,2	1	18,4	18	74
13	Сумська	98,4	14	4503	6	0,17	9	7032	9	9,5	14	18,9	15	67
14	Вінницька	0,0	0	5377	11	0,34	21	8978	12	9,2	18	19,9	4	66
15	Миколаївська	0,0	0	9597	17	0,15	6	9439	14	12,3	3	15,4	23	63
16	Кіровоградська	0,0	0	6950	14	0,14	4	6214	5	9,3	17	18,2	19	59
17	Черкаська	0,0	0	5903	12	0,20	13	9365	13	9,7	12	19,4	9	59
18	Житомирська	0,0	0	4070	3	0,24	17	6550	8	9,0	19	19,3	11	58
19	Тернопільська	0,0	0	5198	9	0,33	20	9987	15	11,8	6	19,7	7	57
20	Рівненська	0,0	0	3388	2	0,24	16	5927	3	8,2	23	19,7	6	50
21	Закарпатська	100,0	15	4147	5	0,14	5	4520	1	9,9	10	19,5	8	44
22	Хмельницька	0,0	0	5346	10	0,16	7	8338	11	9,7	13	20,5	2	43
23	Херсонська	0,0	0	5145	8	0,18	10	6254	6	9,4	15	20,1	3	42
24	Чернівецька	0,0	0	3203	1	0,30	19	4529	2	9,9	11	19,8	5	38
25	Чернігівська	112,6	16	4126	4	0,10	1	6513	7	12,6	2	20,5	1	31
	Середнє значення по Україні	1052,4	x	904749	x	0,22	x	663285	x	10,1	x	18,6	x	x

* Джерело: авторська розробка

Даний метод дозволив констатувати, що в 10 обласних центрах України, таких як: Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Миколаївська, Тернопільська, Рівненська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька області, – відсутні банкі-юридичні особи і відбувається обслуговування за рахунок філій та відділень банків, які функціонують на території України і належать до найбільших, системних установ. Значна міжрегіональна диференціація пов'язана з концентрацією кредитної маси в економічно активних регіонах, які вносять найбільшу частку в створення валової доданої вартості, а саме: у Київській, Донецькій, Дніпропетровській та Одеській областях. Банки Києва є лідерами серед кредиторів, що кредитують як свій регіон, так і позичальників інших областей. Слід зазначити, що переважний обсяг кредитів на регіональному рівні спрямовується у поточну діяльність суб'єктів господарювання і рейтинг банків за оцінкою співвідношення інвестиційного та поточного кредитування значно знижує сукупну рейтингову оцінку регіональної банківської системи.

Економічна віддача від здійснення банківської діяльності у Тернопільській, Чернівецькій та Чернігівській областях за нашими розрахунками є найнижчою.

Методичний інструментарій дослідження фінансової безпеки регіонів повинен базуватися на переході від традиційного динамічного аналізу до використання переваг методів регресійного аналізу, індексних методів, методів головних компонент та багатомірного статистичного дослідження (кластерного аналізу) для визначення основних тенденцій функціонування регіональних банківських систем та необхідності залучення їх потенціалу в кредитно-інвестиційний розвиток економіки регіонів.

Дослідження безпеки регіональної банківської системи, на нашу думку, необхідно здійснювати з позицій:

1. Визначення та дослідження ступеня впливу факторів на розвиток банківської системи, а також тих факторів, що найбільше впливають на формування й успішну реалізацію регіональної політики на основі використання методів кореляційно-регресійного аналізу та методу головних компонент.

2. Комплексного оцінювання розвитку банківської системи як на регіональному, так і національному рівні з метою визначення рівня їх фінансово-економічної безпеки, потенціалу до зростання, напрямів модернізації, кращого розуміння процесів, що впливають на діяльність банківських установ у регіонах на основі індексного методу, який охоплює визначення індексу інституціонального розвитку, індексу економічного розвитку, індексу взаємодії з економікою регіону.

3. Характеристики та аналізу можливих структурних змін у розвитку банківської системи на рівні регіонів на основі використання коефіцієнта структурних змін А. Салаї та інтегрального коефіцієнта структурних відмінностей К. Гатєва.

4. Групування регіонів з метою визначення рівня їх фінансової безпеки, вироблення та застосування заходів регіональної політики не до кожної

окремо взятої регіональної банківської системи, а до сукупності зі схожими характеристиками.

Аналіз і оцінка сучасних тенденцій розвитку банківської системи України в регіональному вимірі дозволили виокремити характерні загрози її фінансовій безпеці, зокрема:

1. Існування значних диспропорцій у її територіальній структурі та відсутність у значній кількості областей банків-юридичних осіб. Такий стан речей неминуче може призвести до економічної відсталості регіонів із нерозвинутою банківською системою. Тому важливим завданням держави у сфері фінансової політики повинно бути стимулювання інтересів комерційних банків до діяльності у проблемних регіонах.

2. Нерівномірність регіональної концентрації банківської системи. Більшість комерційних банків концентрується у столичному регіоні. Так, у м. Києві та Київській області у 2014 році зареєстровано 57,6% від загальної кількості банків. Іншими регіональними центрами концентрації української банківської мережі є Дніпропетровська (6,6% від загальної кількості), Харківська (4,5% від загальної кількості), Одеська (8 комерційних банків, або 4,0% від загальної кількості) області. Окрім того, нерівномірність регіональної концентрації банківської системи поглиблює висока залежність філій та відділень комерційних банків, що їм підпорядковані.

3. Значні економічні втрати банківської системи внаслідок анексії Криму – 24 млрд. грн. та військових дій на Донбасі – 70 млрд. грн.

4. Економічна неефективність регіональної локалізації банківської системи. Негативним наслідком нерівномірності розміщення українських банків стає відтік фінансових ресурсів банків із одних регіонів в інші, де розташовані головні офіси комерційних банків, що створює негативні тенденції посилення територіальної нерівномірності соціально-економічного розвитку всієї країни, депресивності низки регіонів України. Зокрема, нерівномірність регіональної концентрації комерційних банків України зумовила поділ регіонів на дві групи: регіони-донори (Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Тернопільська, Черкаська області) і регіони-реципієнти (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Закарпатська, Запорізька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернівецька, Чернігівська області, м. Київ). З огляду на вищевикладене виходом може бути орієнтування у розміщенні банківської мережі на густоту населення, фінансове стимулювання розвитку депресивних регіонів.

5. Суттєва частка іноземних інвесторів у сумарному капіталі вітчизняної банківської системи. Так, 01.11.2015 р. в Україні діяло 40 банків із іноземним капіталом. У повній власності (100% корпоративних прав) іноземних інвесторів перебувало близько 15% (18 банків) від загальної кількості банків, що володіють ліцензією НБУ на здійснення банківських операцій. Загальна кількість банківських установ має суттєву тенденцію до скорочення і становить 120 од. на 01.11.2015р. Частка іноземного капіталу в банківській системі України – 37,8%.

6. Нерозвинута нормативно-правова база функціонування банківської системи. Така проблема на-самперед стосується вимог щодо мінімального статутного капіталу та участі у системі гарантування вкладів. Проте останнім часом є певні позитивні зрушення у цьому напрямі. Зокрема, статутний капітал банків поступово має бути нарощений до розміру 500 млн. грн. [1].

7. Погано розвинута технічна база функціонування банківської системи у регіонах. Зокрема, комерційні банки у регіонах за своїм технічним оснащенням суттєво відстають від столичних. Багато з них не володіють сучасними банківськими системами через низьку професійну підготовку персоналу і низький рівень застосування комп'ютерних технологій та розвитку комунікаційних мереж. Портфель банківських послуг, що їх надають у регіонах, є не такий наповнений, як у столиці.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Дослідження основних показників функціонування банківської системи дозволить розробляти основні засади її розвитку та досліджувати стан фінансово-економічної безпеки з позицій визначення міри регіоналізації й впливу банківської системи на соціально-економічний розвиток територіальних утворень.

Подальші дослідження у даному напрямі повинні базуватися на розробці перспективних напрямів формування та реалізації регіональної політики розвитку банківської системи з урахуванням стану фінансово-економічної безпеки регіонів та обґрунтування критеріїв визначення міри регіоналізації й інтегрального показника розвитку регіональних банківських систем як індикатора оцінювання рівня їх безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

2. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері № 569-р від 15.08.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.

3. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський. – К. : УБС НБУ, 2014. – Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.

4. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський. – К. : УБС НБУ, 2014. – Т. 2 : Безпека фінансових інститутів. – 716 с.

5. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В.; [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів, 2012. – 386 с.

6. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть : нові пріоритети / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с.

7. Ліпкан В. А. Глосарій теорії безпеки [Елект-

ронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lipkanglos.blogspot.com>.

8. Медвідь М. М. Фінансова безпека регіонів України (на прикладі Харківської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Полтава, 2007. – 20 с.

9. Татаркин А. И. Изменение парадигмы исследований экономической безопасности региона / А. И. Татаркин, А. А. Куклин // Экономика региона. – 2012. – № 2. – С. 29.

10. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / [А. О. Спіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 295 с.

11. Шлемко В. Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В. Т. Шлемко, І. Ф. Білько. – К. : НІСД, 1997. – 144 с.

REFERENCES

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine “On Banks and Banking”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (Accessed 07 December 2000).

2. The concept of national security in the financial sector № 569-r від 15.08.2012, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.

3. Baranovsky, O. I. (2014) *Filosofiiia bezpeky. Osnovy ekonomichnoi i finansovoi bezpeky ekonomichnykh ahentiv* [Safety philosophy. Principles of economic and financial security of economic agents], Kyiv, Ukraine.

4. Baranovsky, O. I. (2014) *Filosofiiia bezpeky. Bezpeka finansovykh instytutiv* [Safety philosophy. Security financial institutions], Kyiv, Ukraine.

5. Vasylytsiv, T. G. (2012), *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic security of Ukraine: Strategy and mechanisms to ensure], Lviv, Ukraine.

6. Dolishniy, M. I. (2006), *Rehional'na polityka na rubezhi KhKh-KhKhI stolit' : novi priorytety* [Regional policy at the turn of the XXI century: new priorities], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

7. Lipkan, V. A. Hlosarij teorii bezpeky [Theory of security glossary] [Online], available at: <http://lipkanglos.blogspot.com>.

8. Medvid, M. M. (2007), *Finansova bezpeka rehioniv Ukrainy (na prykladi Kharkivs'koi oblasti)* [Financial security regions of Ukraine (Kharkiv region as an example)], Poltava, Ukraine.

9. Tatarkin, A. I. (2012), “Paradigm shift study of economic security of the region”, *Jekonomika regiona*, vol. 2, p. 29.

10. Epifanov, A. A., Plastun O. L. and Dombrowski V. S. (2009), *Finansova bezpeka pidpriemstv i bankiv'skykh ustanov* [Financial security companies and banks], Sumy, Ukraine.

11. Shlemko V. T. (1997), *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist' i napriamky zabezpechennia* [Economic security of Ukraine: the nature and direction of software], Kyiv, Ukraine.